

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-185>

УДК 336.77

ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ МІЖ БАНКАМИ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИМ БІЗНЕСОМ

OPTIMIZATION OF CREDIT TRANSACTIONS BETWEEN BANKS AND HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

Жуков Владлен Валерійович

кандидат економічних наук, доцент,

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9286-1739>

Zhukov Vladlen

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

У статті обґрунтовано необхідність формування процесу банківського кредитування та його роль в розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Метою дослідження є аналіз оптимізації процесу банківського кредитування у діяльності готельно-ресторанного бізнесу в сучасних умовах, визначення основних проблем та бар'єрів, що виникають на шляху отримання кредитів, а також розробка рекомендацій щодо покращення доступу підприємств до кредитних ресурсів. В сучасних ринкових умовах господарювання суб'єкти підприємницької діяльності відчують постійну нестачу фінансових ресурсів. Задоволенням потреб юридичних осіб у капіталі на ринку кредитування займаються, перш за все, банки. Одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств. Запропоновано заходи щодо удосконалення моніторингу кредитних операцій банку шляхом структуризації моніторингу кредитного процесу.

Ключові слова: банк, кредитні операції, оптимізація кредитного процесу, кредитна політика, готельно-ресторанний бізнес.

The article substantiates the need to form a bank lending process and its role in the development of the hotel and restaurant business. The purpose of the article is to analyze the optimization of the bank lending process in the activities of hotel and restaurant businesses in modern conditions. The main problems and barriers that arise on the way to obtaining loans are identified. Recommendations are developed to improve the access of hotel and restaurant businesses to credit resources. At the current stage of development of the Ukrainian economy, bank credit is the main tool that provides hotel and restaurant businesses with money for their daily work. The current stage of development of bank lending in Ukraine gives grounds to state the insufficiency of banks' efforts aimed at effective control over the fulfillment of the terms of credit operations, as a result of which lending is accompanied by an increase in the volume of overdue debts. In order to prevent and minimize problem debt on credit operations, banks are implementing a set of measures for comprehensive audit, control of credit processes, as well as accounting impact on the processes of debt repayment by borrowers. To prevent the possibility of problem debt arising in the future, the management of banking institutions applies various measures aimed at organizing on-site monitoring of the credit process, improving approaches and methods for studying the creditworthiness of borrowers. By applying the proposed methodology for monitoring credit processes, a banking institution will have up-to-date information on their quality and will be able to respond promptly and adequately to their changes. In case of deviation from the repayment period specified in the credit agreement or the planned repayment schedule for the loan, it may transfer the loan to the category "Special Control". Despite the factors that constrain bank lending to the hotel and restaurant business in Ukraine, it is necessary to implement a comprehensive approach within the framework of cooperation between state authorities, banking institutions and business representatives.

Keywords: bank, credit operations, credit process optimization, credit policy, hotel and restaurant business.

Постановка проблеми. Кредитування банками є важливим механізмом для фінансування діяльності готельно-ресторанного бізнесу, що дозволяє забезпечувати обігові

кошти, інвестувати у розширення виробництва, впровадження нових технологій та розвиток інновацій. В умовах сучасної економічної ситуації, кредитування стало одним

із ключових інструментів підтримки підприємницької діяльності готельно-ресторанного бізнесу. Проблема забезпечення доступу до кредитних ресурсів та ефективного їх використання є актуальною як для наукових досліджень, так і для практичної діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням процесу кредитування займалися такі вчені-економісти, як Коцовська Р. Р., Лагутін В. Д., Савлук М. І., Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф. [3-8] чиї праці стали науковою основою для подальшого вдосконалення процесу банківського кредитування.

У. Новак, В. Мандрик та Г. Говда у своїй статті [14] визначають що, фінансування індустрії гостинності є ключовим для її стабільної роботи, але галузь стикається з високими відсотками, відсутність застави та кредитної історії та брак досвіду у підприємців. Дослідження Мельник Т. Ю. [15] показує, що в умовах війни більшість українських банків уникають ризикового кредитування та вкладають ресурси у безризикові активи, а нові кредити бізнесу розповсюджуються переважно через державні програми.

Баженова С, Пологовська Ю, Канцур І. [16] розглядають практичні питання розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Висвітлили питання чому готельно-ресторанний бізнес протягом тривалого часу знаходиться в кризі. Відмітили, що сучасний стан не сприяє динаміці розвитку. Щоб готельно-ресторанний бізнес розвивався в умовах сьогодення, зусиль тільки бізнесу недостатньо, потрібно розвивати державні програми та залучати міжнародні організації. Зараз бізнес все частіше застосовує програму «Доступні кредити 5-7-9%» яка допомагає бізнесу не тільки вистояти у цей складний час, але і розвиватися.

Однак, сучасними дослідниками мало уваги приділяється окремим елементам кредитних операцій, що і визначило актуальність цієї роботи.

Мета статті. Метою статті є аналіз оптимізації процесу банківського кредитування у діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу в сучасних умовах, визначення основних проблем та бар'єрів, що виникають на шляху отримання кредитів, а також розробка рекомендацій щодо покращення доступу підприємств готельно-ресторанного бізнесу до кредитних ресурсів.

Отже, готельно-ресторанний бізнес в Україні недоотримує необхідне фінансування, що

обмежує його можливості для розвитку. Це дозволяє стверджувати, що саме кредит в таких умовах – найбільш гнучка форма задоволення тимчасових потреб підприємства в грошових коштах.

Методи дослідження. Для досягнення мети статті використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що відповідають її змісту та поставленим завданням: метод теоретичного узагальнення та систематизації засновано для систематизації та опрацювання наукових джерел і формування теоретичних підходів до розуміння та оптимізації процесу банківського кредитування та його ролі в розвитку готельно-ресторанного бізнесу; методи аналізу використано з метою уточнення теоретичних засад процесу банківського кредитування; при обробці отриманої з вищезазначених джерел інформації використовувалися логічні методи аналізу, порівняння, узагальнення, та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку української економіки банківський кредит є основним інструментом, який забезпечує готельно-ресторанні підприємства грошима для їхньої щоденної роботи. Це актуально для готельно-ресторанних підприємств із будь-якою формою власності та в усіх сферах діяльності. Хоча надзвичайно складні умови сьогодення зробили фінансовий стан багатьох місцевих компаній менш стабільним, через що кількість позичальників із низьким рівнем ризику стала значно меншою, банки продовжують використовувати кредитні операції як основний спосіб розміщення своїх коштів.

У такий спосіб з'являється можливість надавати гроші тим суб'єктам, які мають у них тимчасову потребу, за рахунок тих, хто має їхній надлишок.

Об'єктом кредитних відносин є вартість, що видається в позику з метою одержання прибутку, як показано на рис. 1.

З рис. 1. видно, що кредитор акумулює тимчасово вільні кошти та надає цей капітал у позику. Позичальник одержує вартість (капітал), викорисовує її у своїй діяльності, а після вивільнення коштів повертає з відсотками кредиторів.

Ефективність кредитної діяльності банку безпосередньо залежить від того, наскільки якісно здійснена структуризація процесу банківського кредитування, наскільки чітко визначені завдання основних етапів цього процесу та функції працівників, що відповідають за проведення кредитних операцій.

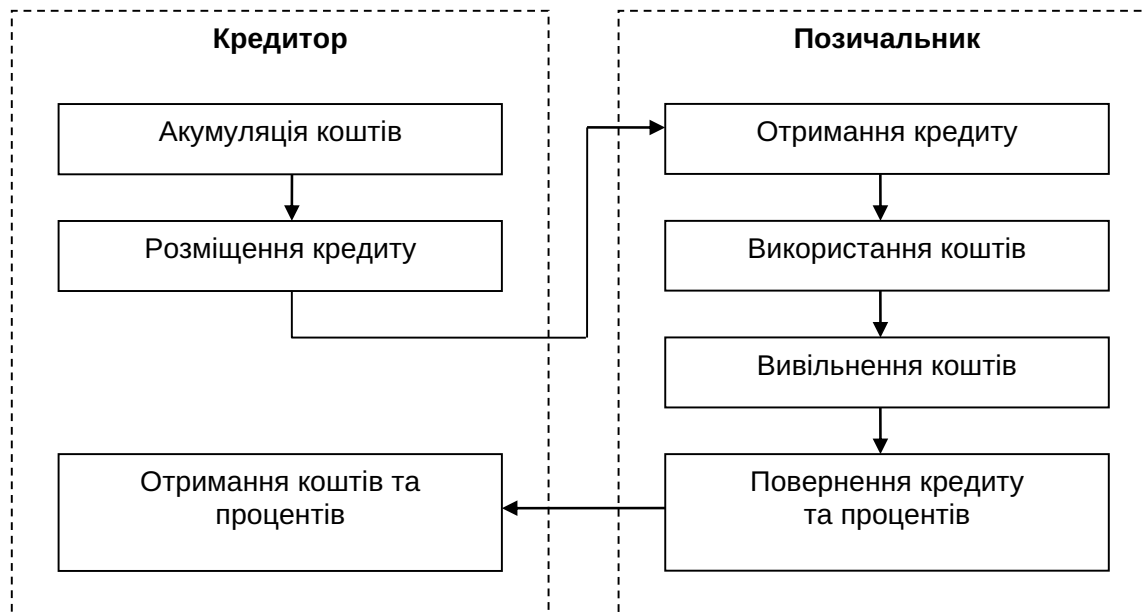

Рис. 1. Послідовність руху вартості при кредитуванні

Джерело: сформовано автором на основі [3-8]

На підставі вивчення літературних джерел можна зробити висновок, що серед науковців немає єдиної думки щодо розподілу кредитного процесу на окремі його етапи. Виділяють різну кількість стадій цього процесу, найбільш популярною є схема, що включає чотири етапи, зображені на рис. 2

Кожна стадія, як показано на рис. 2, включає в себе певну кількість окремих послідовних процедур. Однак основним недоліком такого розподілу на чотири етапи є нерівнозначність виділених стадій з точки зору їх змісту, ролі в процесі кредитування, часу на здійснення, виконавців, а також невизначеність їх меж. Крім цього, кожен етап за визначеннями окремих авторів може включати або не включати в себе ті чи інші стадії і процедури процесу банківського кредитування. Розглядаючи це питання найбільш глобально, було розроблено загальну модель кредитного процесу, що складається з двох великих стадій, розмежованих моментом підписання кредитного договору, як це показано на рис. 3.

На нашу думку, такий підхід до кредитного процесу, який зображено на рис. 3, є більш логічним. Етап кредитного аналізу включає всі операції і процедури, які проводяться від моменту звернення клієнта і кінцевою метою яких є прийняття рішення про видачу кредиту або відмову. Етап кредитного моніторингу включає всі процедури, пов'язані з оцінкою обслуговування боргу клієнтом, контролем

його фінансового стану та інші операції, які будуть розглянуті далі. Логічною межею цих двох блоків є саме підписання кредитного договору між банком та позичальником як момент остаточного юридичного закріплення правовідносин, що виникають між цими сторонами.

Банк відображає кредитні операції в бухгалтерському обліку за відповідними рахунками Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженого НБУ, залежно від категорії контрагентів, виду кредиту і строків використання табл. 1.

Для успішного кредитування, підвищення доходності кредитних операцій банки застосовують гнучку систему управління кредитним портфелем.

Для банківської установи важливо визначити суму, яку позичальник сплачує за використання позики. В основу цього процесу покладено правило, за яким фахівці встановлюють конкретну процентну ставку. При цьому розрахунку є необхідним, щоб працівники врахували ціну ресурсів, які банк залучив раніше. До уваги береться те, наскільки надійним є клієнт та наскільки високою є ймовірність того, що кредит не буде повернуто.

Необхідність оптимізації кредитного процесу сучасних українських банків пов'язана із змінами правового простору, соціальними змінами клієнтської бази, формуванням нового інформаційного поля, посиленням конкурен-

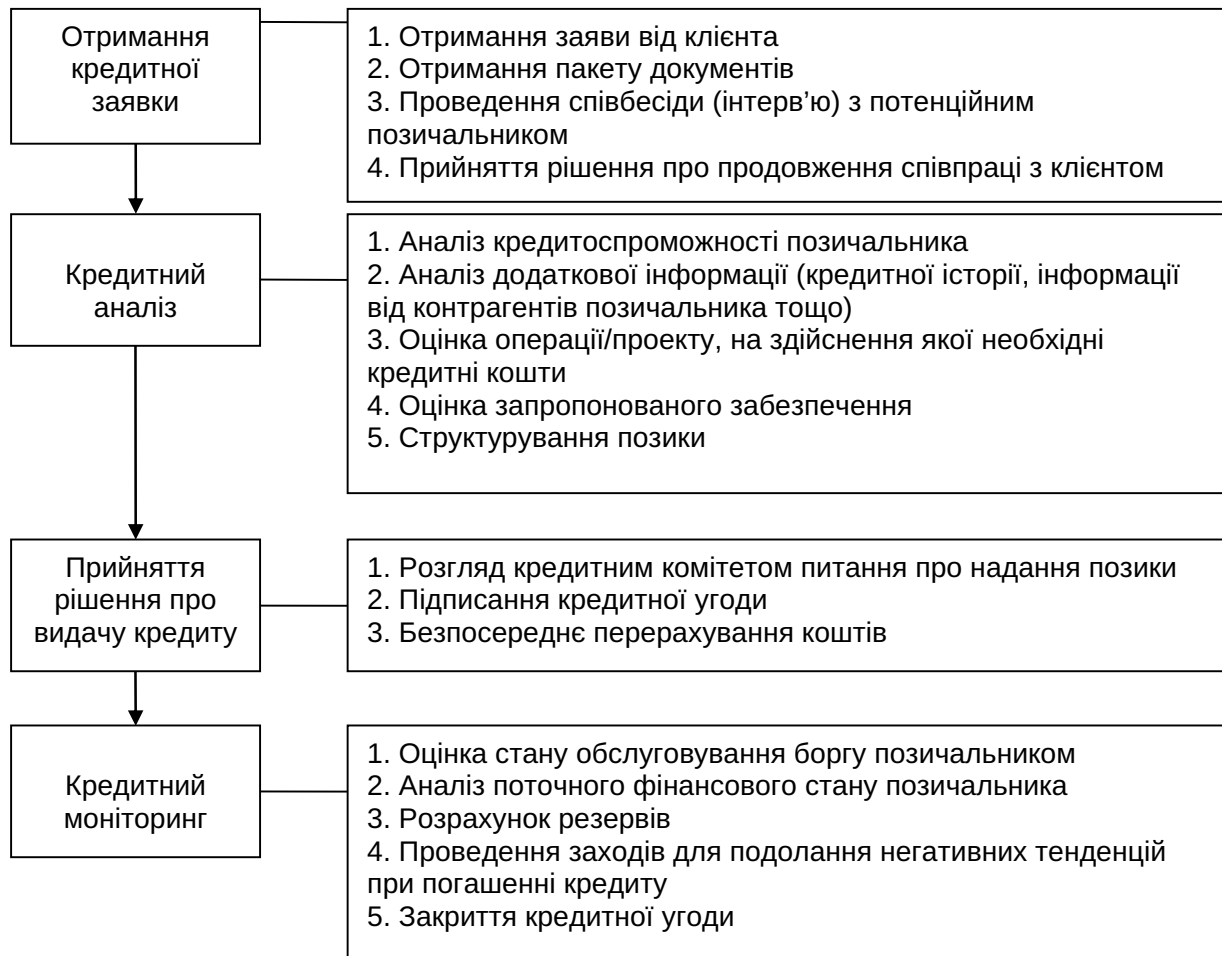

Рис. 2. Етапи процесу банківського кредитування

Джерело: сформовано автором на основі [1-8]

Рис. 3. Загальна схема кредитного процесу

Джерело: сформовано автором на основі [3-8]

ції з боку закордонних банків, появою на ринку кредитних послуг нових фінансових інструментів і технологій. Все це вимагає пильної уваги банківських менеджерів до вироблення основних напрямів оптимізації кредитного процесу в банках.

У боротьбі між фінансовими установами найуспішніше працює та з них, яка найкраще опанувала сучасні методи управління та вдосконалення кредитного процесу – одного з

ключових напрямів діяльності банку. Саме тому розробка й упровадження в банківську практику новітніх підходів до організаційно-технологічних змін дає змогу впорядкувати технологічну й інформаційну складові кредитування, суттєво зменшити витрати на видачу позик, знизити ймовірність неповернення коштів, уникнути відхилень від головних стратегічних цілей і пріоритетів кредитної політики, посилити зацікавленість працівників

Таблиця 1

Облік кредитних операцій

Банк відображає в обліку надані зобов'язання з кредитування такою бухгалтерською проводкою:	
Д	К
Рахунки для обліку наданих зобов'язань з кредитування	Контррахунок – на суму зобов'язань за цим договором
Банк відображає в бухгалтерському обліку надані кредити такою проводкою:	
Д	К
Рахунки для обліку наданих кредитів	Рахунки клієнтів, рахунки для обліку грошових коштів і банківських металів
Банк одразу визнає збиток, якщо кредит надається за процентною ставкою, яка нижча, ніж ринкова, і здійснює в бухгалтерському обліку такі проводки:	
Д	К
Рахунки для обліку наданих кредитів – на суму кредиту	Рахунки клієнтів, рахунки для обліку грошових коштів і банківських металів - на суму кредиту
Рахунок для обліку витрат від наданих кредитів за ставкою, яка нижча, ніж ринкова, - на різницю між номінальною вартістю кредиту, зазначеною в договорі, та справедливою вартістю	Рахунки для обліку неамортизованого дисконту за наданими кредитами – на різницю між номінальною вартістю кредиту, зазначеною в договорі, та справедливою вартістю
Банк одразу визнає прибуток у разі надання кредиту за процентною ставкою, яка вища, ніж ринкова, і здійснює в бухгалтерському обліку такі проводки:	
Д	К
Рахунки для обліку наданих кредитів – на суму кредиту	Рахунки клієнтів, рахунки для обліку грошових коштів і банківських металів - на суму кредиту
Рахунки для обліку неамортизованої премії за наданими кредитами – на різницю між справедливою вартістю кредиту та номінальною вартістю, зазначеною в договорі	Рахунок для обліку доходу від наданих кредитів, розміщених вкладів (депозитів) за ставкою, яка вища, ніж ринкова, - на різницю між справедливою вартістю кредиту та номінальною вартістю, зазначеною в договорі.
Банк відображає в бухгалтерському обліку суму заборгованості за кредитом, що не сплачена позичальником (боржником) у визначений договором строк, наступного робочого дня такою проводкою:	
Д	К
Рахунки для обліку простроченої заборгованості за наданими кредитами	Рахунки для обліку наданих кредитів
Банк відображає в бухгалтерському обліку погашення простроченої заборгованості за кредитною операцією такою проводкою:	
Д	К
Рахунки для обліку грошових коштів і банківських металів, рахунки клієнтів	Рахунки для обліку простроченої заборгованості за наданими кредитами

Джерело: сформовано автором на основі [1-2]

кредитного відділу та підвищити якість управління позиками.

Сучасний стан банківського кредитування в Україні свідчить, що банки докладають недостатньо зусиль для належного контролю за дотриманням умов кредитних угод. Унаслідок цього обсяги прострочених боргів зростають. Якщо не реагувати належним чином, така ситуація може ще більше розхитати бан-

ківський сектор країни. Тому конче необхідно вживати заходів для підвищення дієвості банківського нагляду за кредитними операціями. Це сприятиме налагодженню чіткої роботи всього кредитного процесу та зменшенню частки непогашених позик.

Контроль за тим, як повертаються позики та сплачуються відсотки, є важливим етапом усього кредитування. Він передбачає

регулярний аналіз кредитної справи клієнта, перегляд портфеля позик банку, оцінку стану заборгованості та проведення перевірок. Стеження за позицією включає повторний аналіз фінансової звітності, візити на підприємство позичальника, перевірку документів і забезпечення тощо. Під час контролю знову оцінюється, чи відповідає ця позиція цілям і настановам кредитної політики банку, аналізується платоспроможність і фінансовий стан клієнта, дохідність операції тощо.

Проблеми з повним і своєчасним погашенням кредитів, як правило, виникають не випадково й не раптово. Це процес, що розгортається поступово. Досвідчений банківський працівник може на ранній стадії помітити перші ознаки фінансових труднощів у клієнта й ужити заходів, щоб виправити становище та захистити інтереси банку.

Найкращий спосіб розв'язання проблем – разом із позичальником розробити план дій, спрямований на відновлення стабільності його підприємства та усунення наявних недоліків. Для консультування керівництва фірми-позичальника можна залучати відповідних фахівців банку. Також може бути ухвалене рішення щодо доцільності реструктуризації кредиту – тобто зміни його умов (надання відстрочки погашення, встановлення нового строку повернення позики або нової відсоткової ставки).

Як свідчить сучасна банківська практика, застосовується дві схеми нарахування відсотків за кредитами:

– стандартна («класична», «лінійна»), що є більш поширеною і передбачає розподіл суми кредиту на рівні частини та нарахування відсотків за кредит на залишок заборгованості після кожного погашення суми основного боргу;

– рівномірна (ануїтет), що є менш поширеною, ніж попередня. За цієї схеми усі платежі, що включають і погашення частки основного боргу, і сплату відсотків, є однаковими, відрізняються лише співвідношення між сумами погашення кредиту та відсотків у структурі кожного платежу.

Без забезпечення економічної ефективності будь-яка оптимізація не поліпшить становище банківського бізнесу і навіть може його зруйнувати. Тому в основі рішень щодо реструктуризації, її напрямів та розмірів повинен бути аналіз прийнятності й ефективності отриманих результатів.

Готельно-ресторанний бізнес в Україні стикається з великими фінансовими трудно-

щами, зокрема через високі відсотки за кредитами, брак ліквідної застави та обмежений доступ до банківських позик. Водночас, попри непрості умови, підприємства поступово пристосовуються до нових реалій – зокрема через розвиток малого підприємництва, використання державних програм фінансування та пошук альтернативних джерел інвестицій. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» допомагає поліпшити ситуацію, однак її вплив досі залишається незначним [13–16].

Особливо важливим є те, що в сучасних умовах програма забезпечила можливість для підприємців залучити понад 258 мільярдів гривень, що стало вагомим внеском у стабілізацію бізнес-середовища навіть за надзвичайно складних умов. За офіційними даними, лише у 2023 році бізнес отримав 20,8 тисячі кредитів на 78,1 мільярда гривень. Особливістю програми в умовах військового стану стала можливість зниження відсоткової ставки за кредитом (з 9%) за умови створення нових робочих місць (але не менше 5%) [13–14].

Банки організують та виконують дії, які допомагають їм визначати наявні загрози та встановлювати способи, якими можна цим загрозам протидіяти.

Коли фахівці здійснюють моніторинг процесів у сфері кредитування, вони отримують показники, що вказують на зміни у кредитному бізнесі.

З метою недопущення та мінімізації проблемної заборгованості за кредитними операціями банки запроваджують комплекс заходів із всебічного аудиту, контролю кредитних процесів, а також бухгалтерського впливу на процеси повернення боргів позичальниками, що стає важливим та таким, від чого залежить фінансово-економічна безпека установи, а також можливість упевненого та активного розвитку банків в умовах досить жорсткої конкуренції. Для запобігання можливості виникнення в майбутньому проблемної заборгованості менеджментом банківських установ застосовуються різноманітні заходи, спрямовані на організацію на місцях моніторингу кредитного процесу, удосконалення підходів та методик щодо вивчення кредитоспроможності позичальників та спроможності виконання клієнтом договірних зобов'язань перед кредитором.

Щоб банки могли запобігати появі заборгованості за кредитними операціями та зменшувати її обсяг, вони впроваджують заходи для повної перевірки та нагляду за кредитними

процесами. Коли фахівці застосовують бухгалтерські інструменти, щоб позичальники повертали борги, установа отримує стабільний стан та захист від економічних загроз. На ринку існує високий рівень змагання між учасниками, тому ці дії дозволяють банкам зростати та діяти активно.

Для того щоб у майбутньому не виникала проблемна заборгованість, керівники банківських установ організують нагляд за кредитним процесом на місцях. Завдяки цьому вони покращують методики, за якими аналізують здатність позичальника брати кредити. І якщо банк ретельно вивчає, як клієнт може виконувати зобов'язання за договором, він зменшує власні ризики. Оскільки умови роботи є складними, такі заходи є необхідними для діяльності установи.

Щоб не виникала заборгованість за кредитом, менеджмент банку постійно проводить моніторинг кредитного процесу та розробляє допоміжні заходи з метою подолання проблемної заборгованості (табл. 1).

Розвиток ринкових відносин все частіше зумовлює обробку інформації, яка потрібна для прийняття управлінських рішень. Процес управління передбачає своєчасне отримання достовірної інформації, що не дозволить прийняти не вірне рішення.

Як бачимо, спеціаліст з моніторингу кредитного процесу відіграє важливу роль на всіх етапах управління кредиторською заборгованістю. В процесі планування, для успішного кредитування проводить збір, аналіз інформації, яка дозволить розрахувати можливі наслідки майбутніх дій.

Роль контролю полягає в тому, що спеціаліст з моніторингу здійснює зіставлення фактичних даних із планами, узагальнює, систематизує і надає необхідну інформацію та готує рекомендації щодо можливих негативних змін у стані позичальника.

Щоб банк міг ефективно перевіряти операції, які мають високу ймовірність негативних наслідків, він має створити, ухвалити та використовувати спеціальні внутрішні документи про фінансовий моніторинг.

Ці документи є актуальними лише тоді, коли їх регулярно змінюють відповідно до нових законів України та обставин, що створюють загрози для капіталу чи репутації установи.

До переліку таких документів належать правила внутрішнього моніторингу банку, а також програма ідентифікації та вивчення клієнтів.

Для кожного виду послуг, які надає банк, є обов'язковою окрема програма контролю.

Таблиця 2

Методологія моніторингу кредитного процесу банку

Етапи	Зміст етапу процесу моніторингу	Заходи, що мають вживатися
1	Провести поглиблений аналіз фінансового стану позичальника. Виділити більш значні фінансово-економічні показники його поточної діяльності	Кредитний менеджер банку повинен організувати збір інформації, яка відображає фінансовий та майновий стан позичальника. Провести всебічний аналіз та підготувати висновки.
2	Провести розгорнутий порівняльний аналіз його фінансово-економічної діяльності за останні роки та на момент оформлення позики	Для успішного кредитування, провести аналіз зіставлення поточного стану позичальника та на час оформлення кредиту. Аналіз отриманої інформації використати з метою реструктуризації кредиту.
3	Обґрунтування та розгляд подальших перспективи розвитку платоспроможності позичальника	Визначити ступень можливості виконати позичальником свої кредитні зобов'язання по кредитному договору. Провести аналіз доходів та виявити їх системність, з метою своєчасного погашення заборгованості за умовами кредитного договору.
4	Розробка плану погашення заборгованості відносно кредитного договору позичальника	Провести узагальнюваний аналіз інформації позичальника відповідно до затвердженої наказом облікової політики банку

Джерело: сформовано автором на основі [1-12]

У межах обслуговування клієнтів банк розробляє заходи для розрахункових та касових операцій, вкладних (депозитних) операцій, валютних операцій, операцій з використанням спеціальних платіжних засобів, операцій з цінними паперами та кредитних операцій.

Згідно з вимогами, окремі програми існують також для стягнення коштів, які боржники не повернули вчасно, та для навчання і професійного розвитку персоналу.

І важливо не лише створювати внутрішні норми, які впорядковують процеси спостереження в установі.

За сучасних обставин, у яких працюють фінансові організації, необхідно впроваджувати нові методи, щоб протидіяти загрозам, що виникають під час використання грошей.

Висновки. Банківське кредитування в секторі готельно-ресторанного бізнесу в умовах ринкової економіки України досі залишається недостатньо розвиненим напрямком.

Отже, готельно-ресторанний бізнес постійно стикається зі значними фінансовими труднощами та потребує кредитних послуг. Але відсутність кредитної історії та застави, низький рівень прозорості бізнесу, недостатня управлінська компетентність, низка якість бізнес-планів, частіше всього приводять до від-

мови у кредитних ресурсах. Незважаючи на все це, для покращення готельно-ресторанного бізнесу в Україні потрібно розробляти спеціалізовані продукти для HoReCa,

Незважаючи на чинники, що стримують банківське кредитування готельно-ресторанного бізнесу в Україні, потрібно впроваджувати комплексний підхід в межах співпраці державних органів влади, банківських установ і представників бізнесу.

У зв'язку з цим, банківські установи розробляють та впроваджують сучасні методи, які оновлюють організацію та технології. Наслідком цього є те, що технологічна та інформаційна база для кредитного бізнес-процесу стає більш раціональною. При цьому витрати, які супроводжують кредитні операції, стають меншими. Для банку це важливо, оскільки імовірність того, що позичальники не повернуть кошти, стає мінімальною. Також стає можливим те, що банк не відхиляється від цілей та пріоритетів своєї кредитної політики. З цими змінами персонал кредитного підрозділу отримує більше стимулів для праці. І за таких умов якість, яку має кредитний менеджмент, стає вищою, що спонукає бізнес частіше звертатися до банку за кредитами і все це йде на користь розвитку бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 №2121-III. URL: <mailto:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
2. Про кредитування: Положення НБУ / Верховна Рада України. URL: <mailto:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95> (дата звернення: 20.04.2026).
3. Васюренко О. В. (2006). Банківські операції: навч. посібник. Київ: Знання. 318 с.
4. Вовчак О. Д., Руцишин Н. М., Андрейків Т. Я. (2008). Кредит і банківська справа: підручник. Київ: Знання. 564 с.
5. Колодізев О. М. (2010). Гроші і кредит: підручник. Київ: Знання. 615 с.
6. Коцовська Р. Р. (2010). Банківські операції: навч. посібник. Київ: УБС НБУ: Знання. 390 с.
7. Лагутін В. Д. (2001). Кредитування: теорія і практика: підручник. Київ: Знання. 216 с.
8. Савлук М. І., Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф. (2002). Гроші та кредит: підручник. Київ: КНЕУ. 598 с.
9. Павлішина Н. М., Дейниченко О. В. (2024). Вплив кредитної діяльності банків на розвиток реального сектору економіки. Ефективна економіка. № 7. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.74>. (дата звернення: 25.04.2026).
10. Карпіщенко, М. Ю., Семесенко, О. В. Роль банківського кредитування у формуванні фінансових ресурсів підприємства. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14059793>. (дата звернення: 25.04.2026).
11. Нікіфоров П.О., Ткач А.В. Банківське кредитування підприємств в Україні: сучасні тенденції та шляхи вдосконалення. *Finance and credit: Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»* (Copenhagen, Denmark, March 26–28, 2023). С. 118–121.
12. Тимошенко М., Бондаренко А. Банківське кредитування в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2025. №73. С.115-126. DOI:10.32782/2524-0072/2025-73-115. (дата звернення: 21.04.2026).
13. Програма «Доступні кредити 5-7-9 %». Наказ Міністерства фінансів України від 31 жовтня 2024 р. № 543. URL: <https://bdf.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Prohrama-Dostupni-kredyty-5-7-9-31-10-24.pdf>. (дата звернення: 21.04.2026).

14. Новак У.П., Мандрик В.О., Говда Г.А. (2025). Фінансування готельно-ресторанного бізнесу в Україні: роль банківського кредитування. Київський економічний науковий журнал, № 8. С. 97-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2025-8-13> (дата звернення: 25.04.2026).
15. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2(100). С. 3–11.
16. Баженова С., Пологовська Ю., Канцур І. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-22>. (дата звернення: 25.04.2026).

REFERENCES:

1. Pro banky i bankivsku diialnist [On banks and banking activities]: *Law of Ukraine dated 07.12.2000 No.2121-III*. Retrieved from: <mailto:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (accessed April 20, 2026). [in Ukrainian].
2. Pro kredytuvannya [On lending]: *NBU Regulation No.246 dated 28.09.95*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95/ed19990128#Text> (accessed April 20, 2026). [in Ukrainian].
3. Vasiurenko O. V. (2006). *Bankivski operatsii: navchalnyi posibnyk*. [Banking operations]: textbook. Kyiv: Znannia. 318 p. [in Ukrainian].
4. Vovchak O. D., Rushchysyn N. M., & Andreikiv T. Ya. (2008). *Kredyt i bankivska sprava* [Credit and banking] textbook. Kyiv: Znannia. 564 p. [in Ukrainian].
5. Kolodiziev, O.M. (2010). *Hroshi i kredyt* [Money and credit]: textbook. Kyiv: Znannia, 615 p. [in Ukrainian].
6. Kotsovska R. R. (2010). *Bankivski operatsii* [Banking operations]: textbook. Kyiv: UBS NBU: Znannia. 390 p. [in Ukrainian].
7. Lahutin V. D. (2001). *Kredytuvannya: teoriia i praktyka*: [Lending: theory and practice] textbook. Kyiv: Znannia. 216p. [in Ukrainian].
8. Savluk M. I., Moroz A. M., Pukhovkina M. F. (2002). *Hroshi ta kredyt*: [Money and credit]: textbook. Kyiv: KNEU. 598 p. [in Ukrainian].
9. Pavlyshyna N.M., Deinychenko O.V. (2024) *Vplyv kredytnoi diialnosti bankiv na rozvytok realnoho sektoru ekonomiky* [Influence of banks' credit activity on the development of the real sector of economy]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, vol. 7. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.74>. (accessed April 25, 2026). [in Ukrainian].
10. Karpushchenko, M. Yu., Semesenko, O. V. *Rol bankivskogo kredytuvannya u formuvanni finansovykh resur- siv pidpryyemstva* [The role of bank lending in forming the financial resources of the enterprise]. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/14059793.pdf> (accessed April 25, 2026). [in Ukrainian].
11. Nikiforov, P. O., Tkach, A. V. (2023) *Bankivske kredytuvannya pidpryyemstv v Ukrayini: suchasni tendentsiyi ta shlyakhy vdoskonalennya* [Bank lending to enterprises in Ukraine: current trends and ways of improvement] *Finance and credit: Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development»* (Copenhagen, Denmark, March 26–28, 2023). P. 118–121. [in Ukrainian]
12. Tymoshenko, M., & Bondarenko, A. (2025). *Bankivske kredytuvannya v suchasnykh umovakh* [Bank lending in modern conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 73, P. 115-126. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-115>. (accessed April 25, 2026). [in Ukrainian].
13. Prohrama «Dostupni kredyty 5-7-9 %» [Program "Affordable loans 5-7-9%"]. (2024, October 31). *Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy*. [Order of the Ministry of Finance of Ukraine] No. 543. Retrieved from <https://bdf.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/Prohrama-Dostupni-kredyty-5-7-9-31-10-24.pdf> (accessed April 21, 2026). [In Ukrainian].
14. Novak, U.P., Mandryk, V.O., & Hovda, H.A. (2025). *Finansuvannya hotelno-restorannoho biznesu v Ukraini: rol bankivskoho kredytuvannya* [Financing the hotel and restaurant business in Ukraine : the role of bank lending]. *Kyiv Economic Scientific Journal*, No. 8. P. 97-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2025-8-13> (accessed April 25, 2026). [in Ukrainian].
15. Melnyk, T. Yu. (2022). *Derzhavna pidtrymka ta stymulivannya rozvytku biznesu v Ukraini pid chas dii voiennoho stanu* [State support and stimulation of business development in Ukraine during martial law]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannya – Economics, Management and Administration*, 2(100), 3–11. [In Ukrainian].
16. Bazhenova S., Polohovska Yu., Kantsur I. (2022) *Rozvytok hotelno-restorannoho biznesu v umovakh sohodennia* [Development of the hotel and restaurant business in the current conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, No. 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-22>. (accessed April 25, 2026). [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 22.04.2026

Дата прийняття статті: 14.05.2026

Дата публікації статті: 26.05.2026